

УДК 338.1:331.107

А.С. МАГДІЧ, кандидат економічних наук, доцент
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ І ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті висвітлюються питання впливу політичних факторів, зокрема демократії, на економічне зростання. Досліджено еволюцію поглядів на природу взаємозв'язку демократії та економічного зростання. Критично проаналізовано гіпотези про існування реципрокного зв'язку між демократизацією і рівнем економічного зростання.

Ключові слова: економічне зростання, політичні фактори економічного зростання, демократія, демократизація, каузальний зв'язок.

Постановка проблеми. Традиційна теорія зростання розглядає економічне зростання як результат збільшення кількості або/та підвищення якості ресурсів, залучених до виробництва, зокрема капітальних вкладень. Економіка розвитку передбачає більш широкий підхід, який враховує зміну соціальної структури суспільства і людського капіталу, вплив неекономічних факторів. Останнім часом в умовах постійно змінюваного середовища все більше дослідників приділяють увагу саме неекономічним факторам економічного зростання: географічним, психологічним, політичним, інноваційним, технологічним та ін.

Питання впливу політичної системи на економічне зростання залишаються предметом бурхливої наукової дискусії впродовж десятків років. Результати багатьох досліджень свідчать, що темпи зростання економіки значною мірою залежать від економічної політики, яка проводиться урядом. Одними з основних політичних детермінант економічного зростання є обсяг державних витрат, стабільність політичного режиму, його демократичність, ступінь свободи економіки, ефективність захисту прав приватної власності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вперше проблема

взаємозв'язку між політичними факторами та економічним зростанням була розглянута у праці С. Ліпсета (1959), який досліджував, як економічні події впливають на політичний режим [19]. Відтоді систематичне дослідження цього питання економістами різних шкіл дає розуміння, що політичне середовище відіграє важливу роль в економічному зростанні [2; 14; 17; 23; 24].

Є очевидним той факт, що ліберальні демократії, як правило, багатші, ніж недемократичні країни. Саме тому після закінчення Другої світової війни значна частина наукових зусиль була витрачена на вивчення взаємозв'язку між економічним зростанням і демократією. Але, незважаючи на цей інтуїтивно привабливий факт, зв'язок між демократією та економічним зростанням виявляється набагато складнішим і часто непередбачуваним. Дійсно, ряд дослідників не знайшли жодного статистично значущого зв'язку між демократією та економічним зростанням, хоча демократія, як виявилось, може здійснювати важливий опосередкований вплив на зростання, через її позитивний ефект на тривалість життя, витрати на освіту, політичну стабільність [5; 18]. Інші дослідники емпірично підтверджують, що демократія може здійснювати сприятливий вплив на зрос-

тання як безпосередньо, так і опосередковано [7; 11; 12; 16]. Навпаки, результати багатьох інших досліджень свідчать, що авторитарні держави розвиваються швидше [15; 27].

Отже, незважаючи на наявність значної кількості досліджень, присвячених проблемі впливу політичного режиму на економічне зростання, ряд теоретичних і практичних питань потребують глибшого аналізу. Зокрема потребують додаткового вивчення характер та напрям впливу демократії на економічне зростання.

Метою статі є теоретичний аналіз літератури з проблем каузативності економічного зростання політичними факторами, зокрема типом політичного режиму, та спроба систематизації існуючих поглядів на зв'язок між демократією та економічним зростанням.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розуміння можливих каналів впливу демократії на економічне зростання необхідно визначити та виокремити основні риси демократії. У більшості праць демократія визначається як політична система з високим ступенем громадського контролю над прийняттям державних рішень і над реалізацією принципу політичної рівності. Також демократія може бути визначена через свої основні риси: наявність, визнання і захист з боку держави фундамен-

тальних прав і свобод людини; виборність основних органів влади на основі загального, прямого, рівного виборчого права при таємному голосуванні; захист меншин, у тому числі і політичних; мирна наступність влади; відповідальність уряду перед громадськістю при активній ролі останньої.

Вагомий внесок у розуміння взаємозв'язку між демократією та економічним зростанням зробив американський економіст Р. Барро. У своїй знаменитій праці «Демократія і зростання» (1996) він поставив питання: якщо багатство веде до демократії, то чи є правильним зворотне твердження? Емпірично дослідивши взаємозв'язок між демократією та економічним зростанням, Барро виявив нелінійну залежність, згідно з якою зростання індексу демократії сприяє економічному зростанню в країнах з низьким рівнем політичної свободи, але пригнічує зростання з моменту досягнення країною помірного рівня політичної свободи [4]. Тобто, починаючи з певного рівня добробуту, демократія може зробити економіку менш гнучкою. Це пов'язано з тим, що демократичний режим призводить до прийняття все більш масштабних соціальних програм, все більших податків і все більш суворих обмежень для підприємств, що може негативно позначитися на економічному зростанні (рис. 1).

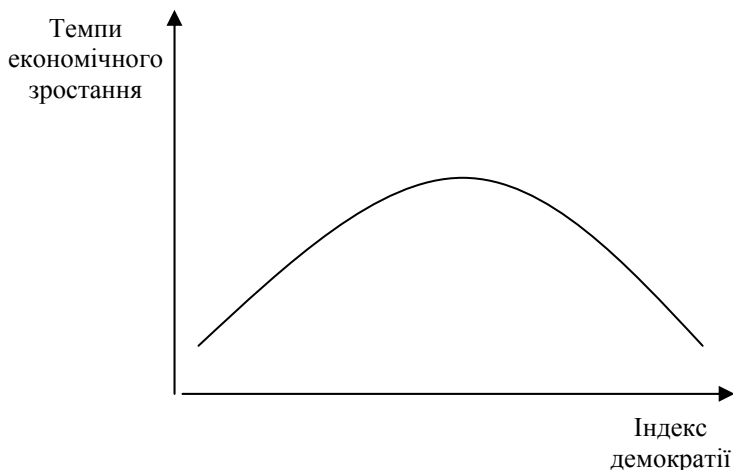

Рис. 1. Індекс демократії та економічне зростання [4]

Барро зазначає, що така залежність (у графічному вигляді описується перевернутою літерою U) проявляється тільки тоді, коли модель враховує початковий рівень доходів на душу населення, рівень освіти, тривалість життя та інші детермінанти економічного зростання.

Висновки, яких дійшов Барро, можуть наштовхнути на думку, що, починаючи з певного рівня демократизації, деяким країнам потрібно обмежити демократію і повернутися до «просвіченої диктатури». Безумовно, це не так. Д. Родрік робить акцент на тому, що демократія має й інші економічні переваги, окрім тих, про які говорив Барро: в середньостроковій перспективі економічне зростання помітно стабільніше в демократичних країнах; зовнішні потрясіння (економічні кризи, нафтовий шок, паніка на фінансових ринках тощо) вдаряють по них не так сильно; система перерозподілу доходу тягне за собою формування соціальних програм (допомоги з безробіття, фінансова підтримка найбідніших верств населення, фінансування охорони здоров'я), які не дають рецесії занурити країну в соціально-економічну прірву [25].

Висновки Родріка становлять особливий інтерес ще й тому, що він був одним з перших, хто звернув увагу на значну роль неекономічних факторів економічного зростання і запропонував варіант узагальнюючої класифікації факторів зростання. Він відносить усі фактори зростання або до групи безпосередніх (proximate) факторів, або до групи фундаментальних/глибинних (fundamental or deep) факторів. Група безпосередніх факторів включає фактори, що безпосередньо впливають на зростання – накопичення фізичного і людського капіталу, зростання продуктивності. До глибинних детермінант Родрік відносить зовнішню торгівлю та інститути, які є частково ендегенними факторами, і географію, яка, на його думку, є повністю екзогенним фактором. З його дослідження випливає, що саме глибинні фактори, насамперед ін-

ститути (права власності та верховенство права), мають вирішальний вплив на темпи і напрям економічного зростання і лежать в основі диференціації рівня соціально-економічного розвитку країн.

У ряді праць, присвячених вивченню політичних аспектів зовнішньоторговельного протекціонізму, також було виявлено позитивний зв'язок між рівнем демократизації і загальним добробутом нації [10; 20].

Навпаки, А. Пшеворський і співавтори (2000) стверджують, що темпи зростання в демократичних країнах не відрізняються від темпів зростання в країнах з недемократичним режимом. Результати ретельного статистичного дослідження свідчать, що «вид режиму не впливає на рівень інвестицій, зростання капіталу, або національного доходу... немає сенсу шукати компроміс між демократією та розвитком, навіть у бідних країнах» [3, с. 153–178]. Автори дійшли висновку, що у бідних країнах (з доходом нижче \$ 3000) обидва режими демонструють практично ідентичні темпи зростання капітальних інвестицій і робочої сили, схожу частку інвестицій у ВВП та схожу частку заробітної плати у собівартості виробленої продукції, майже однаковий рівень продуктивності праці. Отже, на думку авторів, демократія не обов'язково має бути принесена в жертву економічному розвитку.

Проте, на думку авторів, між заможними та бідними країнами все ж є різниця. Бідні країни інвестують мало, отримують мало користі від сукупної факторної продуктивності та платять низьку зарплату; більшість бідних країн залишаються бідними; в бідних країнах режими не впливають на зростання; демократія тендітна в бідних країнах, тож більшість з них мають диктатури. У більш багатих країнах темпи зростання майже ідентичні для диктатур і демократій, але причини зростання відрізняються: у більш заможних країнах диктатури демонструють економічне зростання за рахунок залучення зростаючої кількості робочої сили, низь-

кої заробітної плати, зростання продуктивності у секторах, що виробляють трудомістку продукцію, більш високого рівня народжуваності при меншій тривалості життя (особливо у жінок); більш заможні демократії зростають за рахунок технічного прогресу та більш ефективного використання робочої сили: менших темпів зростання населення при більш високому рівні заробітної плати.

А. Малліган і Сала-і-Мартін (2003) також констатували відсутність систематичних розбіжностей між економічною і соціальною політикою демократичних і недемократичних режимів [21]. До аналогічних висновків дійшли також і інші дослідники. Л. Даймонд (2008), наприклад, стверджує, що «докази гіпотези про значний вплив демократії на економічний розвиток є дуже розмитими» [6], а Дж. Цебеліс згадує той дивовижний факт, що «жодна демократія не може продемонструвати приголомшливий економічний розвиток» [26].

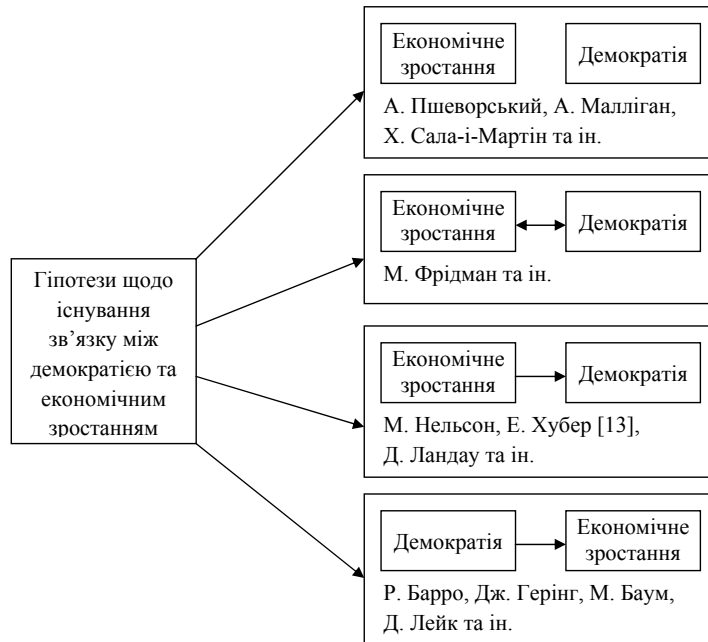
Ще одна спроба проаналізувати існуючий масив літератури з проблем зв'язку демократії та економічного зростання була здійснена Дж. Герінгом та співавторами [9]. Автори дійшли висновку, що «чистий ефект демократії на показники зростання у міжкраїновому розрізі протягом останніх п'яти десятиліть був негативним або нульовим». Однак у власному емпіричному дослідженні автори намагаються довести, що скептичний погляд на взаємозв'язок демократії та розвитку спирається на спірне припущення, згідно з яким демократія розглядається як більш-менш безпосередня причина (коли рівень демократії у поточному році впливає на показники зростання у майбутньому періоді (як правило, одне або два десятиліття)). На думку авторів, це нереальний сценарій: якщо демократія має значення для зростання сьогодні, цілком розумно припустити, що цей ефект пов'язаний не тільки із сучасним станом режиму в тій або іншій країні, але і з його історією. Далеке минуле може спричиняти сучасні ефекти. Демократія, таким чином, має розгляда-

тися як змінна, що накопичує в собі певне значення («stock»), а не просто відображає якийсь його рівень («level»).

Герінг стверджує, що у довгостроковій перспективі демократія буде сприяти зростанню чотирьох видів капіталу: фізичного, людського, соціального і політичного. Результати багатьох досліджень підтверджують позитивний вплив демократії на ці види капіталу. На цій підставі автори роблять висновок, що чим довше країна залишається демократичною, тим більше буде її фізичний, людський, соціальний та політичний капітал, і тим краще її показники зростання.

Оскільки в умовах демократичного суспільства досягається більш справедливий перерозподіл багатства, який здійснюється через соціальну політику, перерозподіл землі, або просто відкриття ринків та інститутів громадянського суспільства для раніше виключених груп, видається доцільним очікувати, що чим довше цей тип режиму існує, тим більше буде його сукупний вплив на досягнення соціальної рівності і, отже, на економічне зростання. Дійсно, результати деяких досліджень свідчать на користь існування «політичної кривої Кузнеця», в якій негайний ефект демократії полягає у загостренні нерівності, довгостроковий – у зменшенні нерівності. Коли розвиток призводить до збільшення нерівності, то це може викликати політичну нестабільність і спровокувати демократизацію політичних еліт. Демократизація приводить до інституційних змін, які стимулюють перерозподіл і зменшують нерівність [1]. Отже, хоча короткострокові наслідки демократії неоднозначні, теорія і дослідження свідчать, що тривалий досвід демократичного правління має впливати позитивно на розподіл багатства і доходів у суспільстві.

Аналіз науково-дослідної літератури дозволив виокремити щонайменше чотири гіпотези щодо існування взаємозв'язку між демократією та економічним зростанням, які були емпірично перевірені різними дослідниками у різні часи (рис. 2).

Рис. 2. Існуючі в сучасній літературі гіпотези щодо існування зв'язку між демократією та економічним зростанням

Перша гіпотеза заперечує існування будь-якого зв'язку між демократією та економічним зростанням.

Згідно з другою гіпотезою, між демократією та економічним зростанням існує реципрокний зв'язок. Класичним прикладом такої теорії є дослідження М. Фрідмана, який вважає, що демократичні політичні права будуть зміцнювати економічні права, отже, будуть сприяти економічному розвитку, з іншого боку, економічна свобода особистості сприятиме розвитку вільного підприємництва, яке є необхідною умовою існування вільного суспільства [8].

Дослідники, які висувають третю гіпотезу, припускають існування односпрямованого впливу економічного розвитку на демократію (тобто економічний розвиток веде до демократії, але демократія гальмує економічний розвиток). Згідно з цією точкою зору, багаті країни досягли високого економічного рівня не завдяки демократії, а з інших причин, і почали сповільнюватися у економічному розвитку з моменту встановлення певного рівня демократії. Щодо бідних країн, то

в них економічний розвиток не створює сприятливого середовища для демократії і не відбувається під впливом демократії. Прихильники гіпотези наголошують, що історичний процес швидкого зростання майже усіх розвинених країн, у тому числі США, Японії, Німеччини, відбувся в умовах недемократії, а такі країни, як Гонконг, Сінгапур, Тайвань, досягли рекордного рівня зростання, незважаючи на те, що уряди цих країн були авторитарними. Цей аргумент навіть дозволяє деяким дослідникам стверджувати, що диктатура є необхідною умовою для розвитку [22]. Ще одним аргументом на користь цієї теорії є те, що розвиток потребує великих обсягів інвестицій, що означає скорочення поточного споживання. У зв'язку з цим прихильники негативного зв'язку між демократією та економічним зростанням звичай стверджують, що демократичний уряд не в змозі здійснювати непопулярну серед населення політику, спрямовану на відмову від споживання сьогодні заради майбутнього добробуту.

Четверта гіпотеза припускає існування позитивного нелінійного впливу демо-

кратії на економічне зростання: у країнах з низьким рівнем економічного розвитку демократія не впливає на економічне зростання, але на стадії помірному зростання може сприяти економічному розвитку до моменту досягнення країною певного рівня політичної свободи. Прихильники позитивного зв'язку між демократією та зростанням стверджують, що демократичні інститути створюють систему стримувань і противаг, які ефективно контролюють державну владу і обмежують потенціал для реалізації непопулярної політики. Крім того, на їхню думку, демократія здатна краще захистити приватну власність, яка визначається багатьма економістами як основа матеріального прогресу. Нарешті, ще одним каналом, через який демократія може вплинути на зростання, є людський капітал, якість яко-

го значно вище саме в демократичних країнах.

Висновки з проведеного дослідження. Незважаючи на те, що взаємозв'язок між економічним зростанням і демократією широко обговорюється, починаючи із середини ХХ ст., дебати з цього питання все ще тривають: питання про те, чи сприяє або перешкоджає демократія економічному зростанню, залишається відкритим. У цілому ряді досліджень показано, що при низькому рівні політичної волі демократизація сприяє економічному зростанню, але при досягненні середнього рівня політичних свобод вона починає перешкоджати розвитку економіки.

Метою наших подальших досліджень буде побудова концептуального підходу до формування механізму впливу демократії на економічне зростання.

Список використаних джерел

1. Acemoglu D. The political economy of the Kuznets curve / D. Acemoglu, J.A. Robinson // *Review of development economics*. – 2002. – № 6 (2). – P. 183–203.
2. Aisen A. How does political instability affect economic growth? / A. Aisen, F.J. Veiga // *European Journal of Political Economy*. – 2013. – № 29. – P. 151–167.
3. Alvarez M. Democracy and Development / M. Alvarez, J. Cheibub, F. Limongi, A. Przeworski // *Political Institutions and Material Well Being in the World*. – 2000.
4. Barro, R.J. Democracy and growth / R.J. Barro // *Journal of economic growth*. – 1996. – № 1 (1). – P. 1–27.
5. Baum M.A. The political economy of growth: democracy and human capital / M.A. Baum, D.A. Lake // *American Journal of Political Science*. – 2003. – № 47 (2). – P. 333–347.
6. Diamond L. The spirit of democracy / L. Diamond // *The struggle to build free societies throughout the world*. Macmillan. – 2008.
7. Doucouliagos H. (2008). Democracy and economic growth: a meta-analysis / H. Doucouliagos, M.A. Ulubaşoğlu // *American Journal of Political Science*. – 2008. – № 52 (1). – P. 61–83.
8. Friedman, Milton. Capitalism and Freedom / Friedman, Milton. – Chicago: University of Chicago Press, 1962.
9. Gerring, J., Bond, P., Barndt, W. T., & Moreno, C. (2005). Democracy and economic growth: A historical perspective / J. Gerring, P. Bond, W.T. Barndt, C. Moreno // *World Politics*. – 2005. – № 57 (03). – P. 323–364.
10. Goldberg P.K. Protection for sale: An empirical investigation (No. w5942) / P.K. Goldberg, G. Maggi // *National Bureau of Economic Research*. – 1997.
11. Halperin M. The democracy advantage. How Democracies Promote Prosperity and Peace / M. Halperin, J.T. Siegle, M. Weinstein. – 2005.
12. Helliwell J.F. Empirical linkages between democracy and economic growth / J.F. Helliwell // *British journal of political science*. – 1994. – № 24 (02). – P. 225–248.

13. Huber E. The impact of economic development on democracy / E. Huber, D. Rueschemeyer, J.D. Stephens // *The Journal of Economic Perspectives*. – 1993. – № 7 (3). – P. 71–86.
14. Kormendi R.C. Macroeconomic determinants of growth: cross-country evidence / R.C. Kormendi, P.G. Meguire // *Journal of Monetary economics*. – 1985. – № 16 (2). – P. 141–163.
15. Landau D. Government and economic growth in the less developed countries: an empirical study for 1960–1980 / D. Landau // *Economic Development and Cultural Change*. – 1986. – № 35 (1). – P. 35–75.
16. Leblang D.A. Political democracy and economic growth: pooled cross-sectional and time-series evidence / D.A. Leblang // *British Journal of Political Science*. – 1997. – № 27 (03). – 453–472.
17. Lensink R. Does uncertainty affect economic growth? An empirical analysis / R. Lensink, H. Bo, E. Sterken // *Weltwirtschaftliches Archiv*. – 1999. – № 135 (3). – 379–396.
18. Levine R. (1992). A sensitivity analysis of cross-country growth regressions / R. Levine, D. Renelt // *The American economic review*. – 1992. – P. 942–963.
19. Lipset S.M. Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy / S.M. Lipset // *American political science review*. – 1959. – № 53 (01). – P. 69–105.
20. Mitra D. “Protection for Sale” in a Developing Country: Democracy vs. Dictatorship / D. Mitra, D.D. Thomakos, M.A. Ulubaşoğlu // *Review of Economics and Statistics*. – 2002. – № 84 (3). – P. 497–508.
21. Mulligan C.B. Do democracies have different public policies than nondemocracies? // C.B. Mulligan, R. Gil, X. Sala-i-Martin // *The Journal of Economic Perspectives*. – 2004. – № 18 (1). – P. 51–74.
22. Nelson M.A. Democracy, economic freedom, fiscal policy, and growth in LDCs: a fresh look / M.A. Nelson, R.D. Singh // *Economic Development and Cultural Change*. – 1998. – № 46 (4). – P. 677–696.
23. Olson Mancur. Dictatorship, Democracy, and Development / Mancur Olson // *American Political Science Review*. – 1993. – Vol. 87, issue 3 (September). – P. 567–576.
24. Papaioannou E. Democratisation and growth / E. Papaioannou, G. Siourounis // *The Economic Journal*. – 2008. – № 118 (532). – P. 1520–1551.
25. Rodrik D. Institutions rule: the primacy of institutions over geography and integration in economic development / D. Rodrik, A. Subramanian, F. Trebbi // *Journal of economic growth*. – 2004. – № 9 (2). – P. 131–165.
26. Tsebelis G. Veto players: How political institutions work / G. Tsebelis. – Princeton University Press, 2002.
27. Weede E. Political regime type and variation in economic growth rates / E. Weede // *Constitutional Political Economy*. – 1996. – № 7 (3). – P. 167–176.

References

1. Acemoglu, D. & Robinson, J.A. (2002). The political economy of the Kuznets curve. *Review of development economics*, no. 6 (2), pp. 183-203.
2. Aisen, A. & Veiga, F.J. (2013). How does political instability affect economic growth? *European Journal of Political Economy*, no. 29, pp. 151-167.
3. Alvarez, M., Cheibub, J., Limongi, F. & Przeworski, A. (2000). Democracy and Development: Political Institutions and Material Well Being in the World.
4. Barro, R.J. (1996). Democracy and growth. *Journal of economic growth*, no. 1 (1), pp. 1-27.

5. Baum, M.A. & Lake, D.A. (2003). The political economy of growth: democracy and human capital. *American Journal of Political Science*, no. 47 (2), pp. 333-347.
6. Diamond, L. (2008). *The spirit of democracy: The struggle to build free societies throughout the world*. Macmillan.
7. Doucouliagos, H. & Ulubaşoğlu, M.A. (2008). Democracy and economic growth: a meta-analysis. *American Journal of Political Science*, no. 52 (1), pp. 61-83.
8. Friedman, Milton, (1962). *Capitalism and Freedom*, Chicago: University of Chicago Press.
9. Gerring, J., Bond, P., Barndt, W.T. & Moreno, C. (2005). Democracy and economic growth: A historical perspective. *World Politics*, no. 57 (03), pp. 323-364.
10. Goldberg, P.K. & Maggi, G. (1997). Protection for sale: An empirical investigation (No. w5942). National Bureau of Economic Research.
11. Halperin, M., Siegle, J.T. & Weinstein, M. (2005). *The democracy advantage. How Democracies Promote Prosperity and Peace*.
12. Helliwell, J.F. (1994). Empirical linkages between democracy and economic growth. *British journal of political science*, no. 24 (02), pp. 225-248.
13. Huber, E., Rueschemeyer, D., & Stephens, J.D. (1993). The impact of economic development on democracy. *The Journal of Economic Perspectives*, no. 7 (3), pp. 71-86.
14. Kormendi, R.C. & Meguire, P.G. (1985). Macroeconomic determinants of growth: cross-country evidence. *Journal of Monetary economics*, no. 16 (2), pp. 141-163.
15. Landau, D. (1986). Government and economic growth in the less developed countries: an empirical study for 1960-1980. *Economic Development and Cultural Change*, no. 35 (1), pp. 35-75.
16. Leblang, D.A. (1997). Political democracy and economic growth: pooled cross-sectional and time-series evidence. *British Journal of Political Science*, no. 27 (03), pp. 453-472.
17. Lensink, R., Bo, H. & Sterken, E. (1999). Does uncertainty affect economic growth? An empirical analysis. *Weltwirtschaftliches Archiv*, no. 135 (3), pp. 379-396.
18. Levine, R. & Renelt, D. (1992). A sensitivity analysis of cross-country growth regressions. *The American economic review*, pp. 942-963.
19. Lipset, S.M. (1959). Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy. *American political science review*, no. 53 (01), pp. 69-105.
20. Mitra, D., Thomakos, D.D. & Ulubaşoğlu, M.A. (2002). "Protection for Sale" in a Developing Country: Democracy vs. Dictatorship. *Review of Economics and Statistics*, no. 84 (3), pp. 497-508.
21. Mulligan, C.B., Gil, R. & Sala-i-Martin, X. (2004). Do democracies have different public policies than nondemocracies? *The Journal of Economic Perspectives*, no. 18 (1), pp. 51-74.
22. Nelson, M.A. & Singh, R.D. (1998). Democracy, economic freedom, fiscal policy, and growth in LDCs: a fresh look. *Economic Development and Cultural Change*, no. 46 (4), pp. 677-696.
23. Olson, Mancur (1993). Dictatorship, Democracy, and Development, *American Political Science Review*, vol. 87, issue 3 (September), pp. 567-576.
24. Papaioannou, E. & Siourounis, G. (2008). Democratisation and growth. *The Economic Journal*, no. 118 (532), pp. 1520-1551.
25. Rodrik, D., Subramanian, A. & Trebbi, F. (2004). Institutions rule: the primacy of institutions over geography and integration in economic development. *Journal of economic growth*, no. 9 (2), pp. 131-165.
26. Tsebelis, G. (2002). *Veto players: How political institutions work*. Princeton University Press.
27. Weede, E. (1996). Political regime type and variation in economic growth rates. *Constitutional Political Economy*, no. 7 (3), pp. 167-176.

В статье освещаются вопросы влияния политических факторов, в частности демократии, на экономический рост. Исследована эволюция взглядов на природу взаимосвязи демократии и экономического роста. Критически проанализированы гипотезы о существовании реципрокной связи между демократизацией и уровнем экономического роста.

Ключевые слова: *экономический рост, политические факторы экономического роста, демократия, демократизация, каузальная связь.*

The article highlights the issues of the influence of political factors, in particular, democracy, on economic growth. The author has investigated evolution of views on democracy and economic growth nexus. The theoretical literature review has helped critically examine existing hypotheses of the existence of a reciprocal relationship between democratization and the level of economic growth.

Key words: *economic growth, political factors of economic growth, democracy, democratization, casual link.*

Одержано 14.10.2016.